

Michał Nowicki

Wydział Studiów Edukacyjnych

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu

ORCID: 0000-0001-6147-9295

BHW 50/2025

ISSN 1233-2224

DOI: 10.14746/bhw.2025.50.19

Marcin Wasilewski, *Chrestomatia pedagogiczna świata starożytnego [ChPS]*, Gorzów Wielkopolski 2023, 345 s.

Ostatnio literatura historyczno-pedagogiczna znacząco wzbogaciła się o nowy, wszechstronny zbiór tekstów źródłowych, obrazujących rozwój myśli i praktyk pedagogicznych w świecie antycznym w bardzo szerokim ujęciu kontekstowym (wykraczających poza dominujące dotychczas ujęcia europocentryczne!). Mowa mianowicie o pracy Marcina Wasilewskiego pt. *Chrestomatia pedagogiczna świata starożytnego*, która ukazała się w 2023 r. nakładem Akademii im. Jakuba z Paradyża w Gorzowie Wielkopolskim, a została poświęcona pamięci profesora Janusza Gniteckiego (1945–2008). Całość, licząca 345 stron, została podzielona na „Wprowadzenie do chrestomatii pedagogicznej” i „Źródła”, cztery zasadnicze części, składające się dodatkowo z rozdziałów i podrozdziałów oraz indeks wykorzystanych źródeł.

We wprowadzeniu Autor odwołuje się do postulatu Juliusza Jundziłła (s. 9), który oceniwszy krytycznie podręczniki do historii wychowania w kontekście czasów antycznych, stwierdził, że jednym ze środków zaradczych może być zastąpienie podręczników różnorodnymi wyborami źródeł, zawierającymi nie tylko teksty źródłowe, ale i materiały ikonograficzne. Omawiana praca, chociaż ikonografii zasadniczo nie zawiera, to jednak jest pozycją w znaczącym stopniu zadość czyniącą wyrażonemu postulatowi.

Czytelnik może się zapoznać w dalszej części opracowania z bogatą tradycją wydawania źródeł do dziejów edukacji antycznej, poczynwszy od antologii drukowanych jeszcze w XVIII stuleciu. Nie zabrakło tutaj także omówienia polskojęzycznych wydawnictw autorstwa Franciszka Bizona, Stanisława Kota, Stefana Wołoszyna, Stefana Możdżenia, Sławomira Sztobryna i Małgorzaty Świtki. Przygotowanie kolejnej edycji źródłowej Autor uzasadnił na kilka sposobów: 1) brakiem egzemplarzy poprzednich wyborów źródeł i stale obecnym zapotrzebowaniem, związanym z kształceniem studentów (zwłaszcza w nowszych ośrodkach akademickich); 2) potrzebą zapewnienia

różnorodności wydawniczej zarówno dla potrzeb dydaktycznych, jak i prowadzenia badań naukowych; 3) wartością rozszerzenia badań poza europocentryczny pryzmat, poprzez zamieszczenie źródeł reprezentujących inne kultury antyczne. Ten trzeci punkt Autor podkreślił w sposób szczególny, uwzględniając w antologii „zakresem podmiotowym i przedmiotowym nie tylko Grecję i Rzym, ale i cywilizacje Mezopotamii, Egiptu, Izraela, Indii, Persji i Chin, a także Barbaricum oraz kultury starożytnej Ameryki”, dla realizacji czego, jak zadeklarował, przeprowadził wnikliwą kwerendę w zakresie asyriologii, egiptologii, hebraistyki, indologii, iranistyki, sinologii i hispanistyki.

Omawiane opracowanie jest jedną z cenniejszych prac historyczno-pedagogicznych w ostatnich latach i z pewnością wymagało olbrzymiego nakładu pracy od Autora. Dedykowana jest ona przede wszystkim pracy dydaktycznej, ale stanowić może ona także zachętę do podjęcia pogłębionych studiów przez „młodą kadrę naukową”. Marcin Wasilewski zadbał o wiele szczegółów, by wydawnictwo było czytelne, przejrzyste i wygodnie się z niego korzystało. Trzeba zaznaczyć, że jest to ważny szczegół, który sprawia, że do książki chętnie się wraca i z przyjemnością poznaje kolejne konteksty historyczno-wychowawcze. Zadbano tutaj nawet o ujednolicenie sposobu cytowania pracy poprzez sugestię skrótu (ChPS) i jednolitą numerację tekstów źródłowych.

Wydawca przy kolejnych tekstach, uporządkowanych według kryterium terytorialnego (np. Orient i w jego ramach Mezopotamia, Egipt, Izrael, Indie, Persja, Chiny), ograniczył się jedynie do podania danych bibliograficznych i datacji. Czytelnik nie znajdzie tutaj wstępu do poszczególnych tekstów, komentarzy ani wyjaśnienia trudnych terminów. Niektórzy zapewne ocenią ten aspekt negatywnie, ale warto zauważyć, że praca dzięki temu zyskuje na przejrzystości, brak aparatu krytycznego nie odwraca uwagi czytelnika od zasadniczej treści i nie narzuca interpretacji.

Podsumowując, trzeba stwierdzić, że praca Marcina Wasilewskiego w znaczący sposób wzbogaca możliwości badawcze i dydaktyczne w zakresie historii wychowania czasów antycznych. Wzorowo przygotowana strona edytorska sprawia, że do lektury chętnie się wraca i łatwo przyswaja zamieszczone treści. Materiał źródłowy natomiast dobrany został w taki sposób, by przedstawić nie tylko historię myśli pedagogicznej czy szkolnictwa, ale i przejawy praktyki edukacyjnej w codziennym życiu.